

Kitap Tanıtımı ve Kritiđi

Jean Baudrillard

Kötülüğün Şeffaflığı, Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme

Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2016, 6.Baskı, 176 sayfa.

İnsan sosyalleştikçe ve sistemli bir felsefe yaptıkça çeşitli sorunlarla beraber sorularını da peşinde sürüklemiştir. Bu süreç içerisinde filozoflar, zihinlerini meşgul eden birçok konuda iddialar, savunular, argümanlar üreterek düşünme faaliyetini sürdürmüştür. İnsanların üzerinde düşündükleri sorunlardan biri de 'ateistlerin kalesi' olarak nitelendirilen kötülük problemidir. Bu problem felsefe tarihinde, Epikür'ün sistemli bir şekilde başlattığı ve devamında da birçok teist ve ateist filozofun tartıştığı ve günümüze kadar filozofların çeşitli argümanlarla savunduğu bir problem haline gelmiştir. Meselenin hala birçok filozof tarafından ele alınmasının nedenlerinden biri de kötülüğün kaynağı sorunudur. Problem günümüze kadar tartışılmış ve her düşünür, kendi döneminin de bir şekilde etkisinde kalarak meseleye farklı bakış alanları üretmişlerdir. Kötülüğün kaynağına toplum bilimci özelliğiyle farklı bir boyut kazandıran, döneminin görüşlerine en çok başvurulan düşünürlerden biri olan, Fransız felsefeci ve toplum bilimci Postmodern düşünür Baudrillard'ın kötülüğü toplumsal dönüşümler boyutuyla ele aldığı kitabı, bu açıdan önemli bir yere sahiptir. Yazar kitabında, kötülüğün kaynağına yalnızca felsefi açıdan bakmakla kalmamış, dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak toplumsal bir boyut da kazandırmıştır. 1960 sonrası Batıyı var eden ve günümüze kadar devam ettiren, birçok medeniyeti etkisi altına alıp, medeniyetleri zehirleyen temel kavramlara değinerek kötülüğe sebep olan durumların, özünü keşfetmemizi ve kendi döneminden yola çıkarak geleceği de şimdiden etkisi altına aldığını düşündüğü 'kanseri uygulamaları' tespit ederek, kötülüğün kaynağına farklı bir açıdan bakmamızı sağlamıştır. (s. 11)

Kötülüğün şeffaflığı kitabının giriş bölümünde yazar, "Modernliđin patladığı an; her alandaki özgürlüğün patladığı an" olarak nitelendirdiği Orji sonrası dönemden bahsetmektedir. (s. 9) Ona göre orji, ütopyaların gerçekteştiği ve yaşamaya devam etmek için 'simülasyon' kavramını önerdiği bir dönemdir. Bu bölümde, kötülüğün kaynağına dair, detaylıca düşünülüp günümüzdeki durumlarla örneklenerek güncellendiğinde haklılık payı olan iddialarda ve çıkarımlarda bulunmaktadır.

Evrende 10 yıl öncesine kadar var olan ama şu anda düşüncesi bile köreltilerek ortada olmayan birçok şey var peki bunlara ne oldu? diye soran

yazara göre, hiçbir şey yok olmadan dönüşüm (fraktal) halinde katlanarak, sistemler kendi varlıklarını riske atarcasına virüse (viral) maruz kalarak ve simülasyona uğrayarak dağılmış durumdadır. İnsanlık alışılan durum karşısında kendi rollerini oynayarak, tepki gösterme yetisini kaybederek ve değerlerin zihinlerdeki düşüncesini yok ederek bu virüsü beslemektedir. (s. 13-18) Aslında bu iddiasıyla yazar, kötülüğü bitmeyen ve insan eliyle sürekli var olan bir olgu haline getirmektedir. Bu yüzden yaşadığımız sistem içerisinde, kötülük bitmeyecek ve bir şekilde var olan kötülük farklı versiyonlarıyla virüs gibi insanlığın içinde yaşamaya devam edecektir.

Sanat, günümüzde gördüğümüz kadarıyla kısır döngüye girmiş ve müzelerle hapsolmaya ve süreç içerisinde yok olmaya mahkûm bırakılmıştır. Baudrillard Trans-sanat bölümünde bunun nedenini, sanatın özü olan estetiğin ticarileşmesine ve estetiğin farklı alanlarda çıkar amacıyla kullanılmasına bağlayarak açıklamıştır. Bunun sonucunda sanat, toplumlar içerisinde virüslü (fraktal) ve kısır döngüye mahkûm edilerek pazarlama aracına dönüştürülmüştür (s. 20-21). Yazarın, toplumda kötülüğün ortaya çıkma nedenlerinden birini de sanattaki bu dönüşüme bağlaması, bizlere farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Baudrillard'a göre Trans-seksüellik cinsel kutupların farklılaşması ve cinselliği önemsememenin haz olarak dönüşüme uğramasının temel kaynağı, cinsiyet göstergelerinin (kadın-erkek cinsiyet özelliklerinin ve farklılıklarının umursanmaması) yer değiştirmesidir. Cinsellikteki bu dönüşüm hayatımızın her alanını istila etmeye devam etmektedir. Ona göre bu durum cinsellikten kaynaklı kötülükleri de beslemektedir.

Müellif, Wall Street iflasından sonra fark edilen sanal ve gerçek ekonomi dönüşümünden yola çıkarak medya ile dengelerin süreç içerisindeki değişiminin insan zihninde ve gerçekte nelere mal olabileceğine Trans-ekonomik kısmında değinmektedir. Bu bölümde 'kullanılabilir nükleer gücün binde biri dünyayı ortadan kaldırmaya yeteriyken dünya hala dünya olmayı sürdürüyor' şeklinde ilginç bir çıkarımda bulunmaktadır. Aslında gerçeklerin medyada yansıtıldığı gibi olmadığına temas ederek (medyatik) gerçeklikler olgusunu işaret etmektedir. (s. 31-40)

Baudrillard, 'Medusa öyle kökten bir ötekiliği temsil eder ki ona bakan ölür.' cümlesiyle son bölüme giriş yaparak, Batının bağışıklık sisteminin, kendi bünyesindeki virüsler sebebiyle tehdit altında olduğunu açık etmektedir. (s. 115) Batı'yı, sömürgeciliğinin bedeli olarak, kendinin kopyası olan zihniyetlerin türediği, kendi cehenneminde yaşayan bireylerin dünyası olarak görmektedir.

Kitap yoğun bir kavramsal yapıyı arz ettiğinden okuyucuyu yorsa da, kötülüğün felsefi-dini tartışma alanının dışında, sosyolojik bir düzleme çekilmesi bağlamında oldukça ilgi çekicidir. Yazar oluşturduğu kavram kümesinin içinde bulunan fenomenlerin dönüşümlerin hangi boyutlarda kötülüğe neden olduğunu açıklamaktadır. Kitabın ismiyle içerik, yazarın

iddiaları ve çıkarımlarına hakimiyeti sayesinde ince noktalarda kesişmektedir. Sorun sadece kötülük olarak anlaşılrsa da toplumsal dönüşümlerin kaynağını merak edenlerin, günümüzde toplumlarda meydana gelen ve devam eden kötülüklerin kaynağına farklı açıdan bakmak isteyenlerin ve Batı'nın masumca görünen uygulamalarının nelere sebep olabileceğini öğrenmek isteyenlerin bu kitabı okumaları, arayışlarına cevap olabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir.

Ümmügülsüm YILDIRIM
Mardin Artuklu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri
Yüksek Lisans Öğrencisi